

Als we een vaste literatuurrubriek willen openen - en dat doen we nu - dan kunnen we er niet omheen, VLEGERS, (KITES) van David Pelham uitvoerig en als eerste te bespreken. Niet omdat dit boek nog niet bekend zou zijn, maar een recensierubriek zou zonder dit inmiddels "klassieke" vliegerboek onvolledig blijven.

Pelham dus. Zijn werk heeft in unieke mate bijgedragen tot de snelle wedergeboorte van de vlieger in Europa. Toen het, bijna 10 jaar geleden, in Engeland uitkwam, bleek het al vlug een bestseller. Bij de Britten was het vliegeren toen alweer redelijk populair. Na enige herdrukken besloot men een jaar later reeds tot een co-productie in verschillende Europese talen, waaronder het Nederlands. Waarschijnlijk was ons land de vruchtbaarste bodem van het hele kontinent. Niet alleen omdat de vlieger hier nooit helemaal in vergetelheid was geraakt, maar vooral omdat het juist in die tijd tot enkele Hollandse speurneuzen doordrong dat er met de vlieger iets bijzonders aan de hand was: de snelle evolutie van kinderspeelgoed tot modern hobby-objekt. Daarop speelden enige museums, uitgevers en winkeliers zo handig in, dat oorzaak en gevolg maar moeilijk te onderscheiden waren.

Het succes van Pelham's boek in Nederland steekt scherp af tegen het bescheiden lot van een boekje met dezelfde titel dat twee jaar eerder was verschenen. Ook dat was een vertaling, ditmaal uit het Frans, van Mouvier's LES CERFS-VOLANTS, een uitstekend werkje, toen up to date, dat ik nu nog steeds kan aanbevelen. (Hoogstens antikwairisch verkrijgbaar.) Waarom haalde dat kleurig en smaakvol geïllustreerde boekje niet eens een tweede druk? - Ik denk, omdat het nog inspeelde op de associatie "vlieger-kind". In elk geval wist Pelham het kinder-immage volkomen te doorbreken en kwam precies op tijd in Nederland. Toch moeten we het succes van Pelham vooral aan de inhoudelijke kwaliteiten toeschrijven. Hij verdeelde zijn boek in drie stukken:

- 1 Geschiedenis
- 2 Bouw en vliegeren
- 3 Vliegerpatronen

Van de meer dan 200 bladzijden hoort bijna de helft tot het eerste deel. Dat deel is zeker niet zijn geringste verdienste. Er

staat veel in en het leest prettig. Belangrijk is dat hij vaak zijn bronnen noemt en de juiste accenten weet te leggen. Na 17 bladzijden zijn we in de 19e eeuw die breed wordt uitgemeten. Ook de 20e eeuw komt ruim aan bod. Pelham wijst herhaaldelijk op de moederrol van de vlieger in verhouding tot het vliegtuig in engere zin zonder af te dwalen naar de op zich interessante luchtvaarthistorie. Met een fraaie fotoserie over China en Japan eindigt dit deel waarmee een evenwichtig beeld is voltooid.

Het tweede deel is betrekkelijk beknopt. In minder dan 20 gekleurde bladzijden met veel duidelijke schema's komen achtereenvolgens vliegers van papier, textiel, het geraamte, knopen en haspels in bespreking, waarna het oplaten, enkele bijzondere toepassingen en hoogtemeting dit deel afsluiten.

Inderdaad is daarmee het belangrijkste wel gezegd en de overgang van het verhalende eerste deel naar het kompakte tweede is te verdedigen. Maar Pelham zelf eindigt zijn voorwoord met een onderstropping van het belang van goed begrip van de grondbeginselen en zegt op blz. 130 nog eens: "Zoals overall waar ontworpen moet worden, is hier de kwaliteit van het ontwerp recht evenredig met de hoeveelheid informatie die men over het probleem heeft."

Ik meen dat vanuit dit inzicht enkele thema's verder en kritischer uitwerking verdienen. Dat geldt voor een paar aerodynamische uitgangspunten en zeker voor een onderwerp als stabiliteit.

Deel drie, de vliegerpatronen, omvat een derde deel van het aantal bladzijden en is in uitvoering het meest karakteristiek voor het boek. Aan dit deel heeft Pelham waarschijnlijk zijn naam in de vliegerwereld te danken. Herhaaldelijk wordt naar die schema's verwezen. En terecht, want de meer dan 90 maatschetsen geven een vrij volledig overzicht van de vliegersoorten in Oost en West.

Men kan bezwaren aanvoeren tegen het gevolgde projektiesysteem en tegen de wat beknopte konstruktiegegevens, maar de praktijk heeft inmiddels bewezen dat volwassenen met enig ruimtelijk en technisch inzicht met deze gegevens uit de voeten kunnen en bovendien worden geactiveerd om zelf oplossingen te bedenken voor wat aan informatie ontbreekt.